

SURVEY OF CONTEMPORARY ECONOMICS

(Vol. I σ. 490 + I-XV, Richard D. Irwin Inc. Homewood, Illinois, 1954,
Vol. II σ. 474 + I-XVI, ὁμοίως τοῦ ἰδίου Οἴκου, ἔτους 1952)

Κριτική ὑπὸ τοῦ Καθηγητοῦ

Π. Β. ΔΕΡΤΙΑΝΗ

Ὑπὸ τῆς American Economic Association ἐξεδόθη καὶ ἐκυκλοφόρησεν εἰς δύο τόμους καὶ ὑπὸ τὸν ἀνωτέρω τίτλον ἐξόχως ἐπιμελημένη ἀνάπτυξις τῶν κυριωτέρων θεμάτων τῆς οἰκονομικῆς θεωρίας εἰς τὴν σύγχρονον μορφήν της. Πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς ἐπισκοπήσεως ταύτης τῶν κυριωτέρων θεμάτων τῆς Θεωρητικῆς Οἰκονομικῆς συνειργάσθησαν καὶ συνέβαλον πλεῖστοι διάσημοι καθηγηταὶ Πανεπιστημίων καὶ ἄλλοι ἐξέχοντες Ἀμερικανοὶ οἰκονομολόγοι.

Τὴν πρώτην ἔκδοσιν τοῦ πρώτου τόμου, ἣτις ἐξεδόθη ἐπιμελεία τοῦ H. S. Ellis, καθηγητοῦ εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Καλιφορνίας, διεδέχθησαν καὶ ἄλλαι ἐκδόσεις κατὰ τὸ 1949, 1952 καὶ 1954 ἄνευ ἀναθεωρήσεως. Ὁ δεύτερος τόμος ἐξεδόθη ἐπιμελεία τοῦ καθηγητοῦ B. F. Haley τὸ πρῶτον κατὰ τὸ ἔτος 1952.

Τὸ ἔργον διαπαινεόμενον ἀπὸ τὴν ἰδίαν ἐπιδίωξιν, τὴν ὅσον τὸ δυνατὸν δηλαδὴ ἐπιμελημένην καὶ σαφῆ ἀνάλυσιν τῶν οἰκονομικῶν φαινομένων, ἔχει διάφορον ἀρχιτεκτονικὴν εἰς τοὺς δύο ὡς ἄνω τόμους. Οὕτω τὰ εἰς τὸν πρῶτον τόμον ἀναλυόμενα θέματα, ἀφοῦ τὸ πρῶτον ἐγράφησαν, ὑπεβλήθησαν εἰς κριτικὴν ὑπὸ δύο ἄλλων οἰκονομολόγων, ἀποτέλεσμα τῆς ὁποίας ἦτο πιθανῶς ἡ ἀναθεώρησις καὶ ἐπαινουσυγγραφὴ τοῦ θέματος. Ἐπηκολούθησεν οὕτω πως ἡ ἐκτύπωσις τοῦ πρώτου τόμου, εἰς τὸν ὁποῖον ἀναπτύσσονται τὰ θέματα χωρὶς ν' ἀναγράφωνται αἱ ἀπόψεις τῶν Κριτικῶν. Ἀντιθέτως εἰς τὸν δεύτερον τόμον τ' ἀναπτυσσόμενα θέματα ὑπὸ τῶν συγγραφέων διετήρησαν τὴν αὐτοτέλειάν των, δύναται τις εἰπεῖν, καὶ ἐδημοσιεύθησαν, ὅπως συνεγράφησαν. Μετὰ τὴν ἀνάλυσιν δι' ἕκαστον θέμα ἀκολουθοῦν σχόλια ὑπὸ δύο ἐτέρων διαπρεπῶν ἐπιστημόνων. Ὡς ἐκ τῆς ἐκτάσεως τοῦ ἔργου καὶ τῶν πολλῶν διαπραγματευομένων θεμάτων δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπιχειρήσωμεν ἀνάλυσιν αὐτῶν. Ἡ βαρυσήμαντος ἀξία τοῦ ἔργου καταφαίνεται ἐκ τῆς ἀπλῆς μνείας τῶν διαπραγματευομένων θεμάτων. Τὸ κῦρος τῶν συγγραφέων αὐτῶν καθιστᾷ τὸ ἔργον παλύτιμον βοήθημα παντὸς ἐπιστήμονος οἰκονομολόγου καὶ πραγματικὸν ἀπόκτημα δι' αὐτὸν καὶ πᾶσαν βιβλιοθήκην. Ἡ ἀξία τοῦ ἔργου εἶναι κατάδηλος. Δι' ὃ ἀρκουόμεθα εἰς τὴν μνείαν τοῦ περιεχομένου χωριστὰ ἐκάστου τόμου.

Οὕτως εἰς τὸ πρῶτον περιέχονται αἱ κάτωθι ἐργασίαι :

1ον) Περὶ ἀξίας καὶ κατανομῆς (Value and Distribution). Συγγραφεύς : Bernard F. Halley, Κριτικοί : E. H. Chamberlin καὶ J. M. Clark.

2ον) Ἡ θεωρία περὶ ἀπασχολήσεως καὶ οἱ οἰκονομικοὶ κύκλοι (Employment Theory and Business Cycles). Συγγραφεύς : William Fellner, Κριτικοί : Gottfried Haberler καὶ Alvin H. Hansen.

3ον) Μονοπώλιον καὶ ἡ συγκέντρωσις τῆς οἰκονομικῆς ἰσχύος (Monopoly and the Concentration of Economic Power). Συγγραφεύς : J. K. Galbraith, Κριτικοί : R. O. Gordon καὶ A. D. H. Kaplan.

4ον) Ἡ πολιτικὴ τῶν τιμῶν καὶ τῆς παραγωγῆς (Price and Production Policies). Συγγραφεύς : Joe S. Bain, Κριτικοί : Joel P. Dean καὶ Donald H. Wallace.

5ον) Ἐξέτασις τοῦ ὁμοσπονδιακοῦ προϋπολογισμοῦ καὶ δημοσιονομικῆ πολιτικῆς (Federal Budgeting and Fiscal Policy). Συγγραφεύς : Arthur Smithies, Κριτικοί : James K. Hall καὶ Lawrence L. H. Seltzer.

6ον) Ἡ θεωρία τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου (The Theory of International Trade). Συγγραφεύς : L. A. Metzler, Κριτικοί : James W. Angell καὶ Jacob Viner.

7ον) Ἡ οἰκονομικὴ τῆς ἐργασίας (Economics of Labor). Συγγραφεύς : L. G. Reynolds, Κριτικοί : Clark Kerr καὶ Sumner H. Slichter.

8ον) Ἐξέλιξις καὶ χρῆσις τῶν στοιχείων τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος (Development and use of National Income). Συγγραφεύς : Carl S. Shup, Κριτικοί : M. A. Copeland καὶ E. E. Hagen.

9ον) Νομισματικὴ θεωρία (Monetary Theory). Συγγραφεύς : Henry H. Villard, Κριτικοί : Edward S. Shaw καὶ Elmer Wood.

10ον) Ἀνάλυσις τῆς δυναμικῆς πορείας (Dynamic Process Analysis). Συγγραφεύς : Paul A. Samuelson, Κριτικοί : Friedrich A. Lutz καὶ Fritz Machlup.

11ον) Οἰκονομομετρία (Econometrics). Συγγραφεύς : Wassily Leontief, Κριτικοί : Joseph A. Schumpeter καὶ W. Allen Wallis.

12ον) Σοσιαλιστικὴ Οἰκονομικὴ (Socialist Economics). Συγγραφεύς : Abram Bergson, Κριτικοί : Frank D. Graham καὶ A. P. Lerner.

13ον) Προοπτικὴ ἐξελίξεως τῆς κεφαλαιοκρατίας (The Prospects for Capitalism). Συγγραφεύς : David Mic. Wright, Κριτικοί : Frank H. Knight καὶ Palm M. Sweezy.

Ἐξ ἄλλου εἰς τὸν δεύτερον τόμον διαπραγματεύονται τὰ κάτωθι θέματα :

1ον) Ἡ οἰκονομικὴ τῆς εὐημερίας (Welfare Economics). Συγγραφεύς : Kenneth H. Boulding, Σχολιασταί : Melvin W. Reder καὶ Paul A. Samuelson.

2ον) Ἡ οἰκονομικὴ τῆς καταναλώσεως (Economics of Consumption). Συγγραφεύς : Kuth P. Mack, Σχολιασταί : Joseph S. Davis καὶ Jacob Marschak.

3ον) Θεωρία τοῦ πληθυσμοῦ (Population Theory). Συγγραφεύς : Joseph J. Spengler, Σχολιασταί : Frank W. Notestein καὶ Rupert B. Vance.

4ον) Ἡ οἰκονομικὴ τῆς ἀναπτύξεως (Economics of Growth). Συγγραφεύς : Moses Abramovitz, Σχολιασταί : Simon Kuznets καὶ Harold F. Williamson.

5ον) Βασικὰ προβλήματα εἰς τὴν θεωρίαν τῶν ἐπιχειρήσεων (Some basic problems in the Theory of the Firm). Συγγραφεύς : Andreas G. Papandreou, Σχολιασταί : Richard B. Heflebower καὶ Edward S. Mason.

6ον) Ἡ οἰκονομικὴ τῆς γεωργίας (Economics of Agriculture). Συγγραφεύς : G. Gale Johnson, Σχολιασταί : John D. Black καὶ Theodore W. Schultz.

7ον) Δημοσία Οἰκονομικὴ (Public Finance). Συγγραφεύς : C. Lowell Hariss, Σχολιασταί : Roy Blough καὶ Simeon E. Leland.

8ον) Διεθνῆς Οἰκονομικὴ (International Finance). Συγγραφεύς : Norman S. Buchanan, Σχολιασταί : Ragnar Nurkse καὶ John H. Williams.

9ον) Ἐθνικὸς Οἰκονομικὸς Προγραμματισμὸς (National Economic Planning). Συγγραφεύς : Paul A. Baran, Σχολιασταί : J. K. Galbraith καὶ Adolph Lowe.

10ον) Μεθοδολογικαὶ ἐξελίξεις (Methodological Developments). Συγγραφεύς : Richard Ruggles, Σχολιασταί : Evsey D. Donner καὶ Milton Friedman.

Ἀνεγράψαμεν ἀπλῶς τοὺς τίτλους τῶν διαπραγματευομένων θεμάτων. Δύο κυρίως ἐκ τούτων ἔχουν μεγαλυτέραν σχέσιν μετὰ τὴν Δημοσίαν Οἰκονομικήν. Τὸ ἐν ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἐξέτασις τοῦ Ὁμοσπονδιακοῦ Προϋπολογισμοῦ καὶ Δημοσιονομικῆ Πολιτικῆ» «Τόμος Α' σελ. 174 καὶ ἐπ.» ἐγράφη ὑπὸ τοῦ A. Smithies, καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Harvard μετὰ κριτικὴν τῶν καθηγητῶν J. K. Hall καὶ L. H. Seltzer. Ὁ καθηγητὴς Smithies, ἀφοῦ γράφει περὶ τῆς ἀπηχέσεως τῆς «Γενικῆς Θεωρίας» τοῦ Keynes ⁽¹⁾ εἰς τὴν Ἀμερικὴν καὶ σχετικῶς ὑπενθυμίζει κυρίως τὰς ἐργασίας τοῦ Ἀμερικανοῦ καθη-

(1) Πρέπει νὰ ὑπενθυμίσωμεν, ὅτι ὁ Keynes εἰς τὸ περίφημον ἔργον του «Γενικὴ Θεωρία» μόνον σελίδα ἀφιερώνει εἰς τὴν φορολογικὴν πολιτικὴν, ὡς ἀναφέρομεν εἰς τὰς Πανεπιστημιακὰς παραδόσεις μας (σελ. 147) καὶ συγκεκριμένως εἰς τὸ Βιβλ. III, Κεφ. 8 § 5 σελ. 94-95.

γητοῦ A. Hansen ἐν σχέσει μὲ τοὺς σκοποὺς τῆς δημοσιονομικῆς πολιτικῆς πρὸς περιστολὴν τοῦ πληθωρισμοῦ καὶ διασφάλισιν τῆς πλήρους ἀπασχολήσεως, ὅπου ἀφήνει γὰρ διαφανῆ ὁ σκεπτικισμὸς του, ἐν σελίδι 179 ἀσκει δριμυτάτην κριτικὴν τῆς λειτουργικῆς δημοσίας οἰκονομικῆς ἢ καθ' ἡμᾶς ὀρθότερον τῆς συναρτησιακῆς δημοσίας οἰκονομικῆς (Fonctional Finance). Οὕτως ἐπιλέξει γράφει : « Ἡ κυριώτερα μου κριτικὴ ἐπὶ τῆς δημοσιονομικῆς πολιτικῆς εἶναι, ὅτι ἀνεπαρκῆς προσοχὴ ἐδόθη εἰς τὰς πολιτικὰς καὶ διοικητικὰς ἀπόψεις αὐτῆς. Ἐπὶ παραδείγματι ἡ ἄποψις τῆς λειτουργικῆς (συναρτησιακῆς) δημοσίας οἰκονομικῆς (Fonctional Finance) παρέχει τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι ὁ ἀποκλειστικὸς σκοπὸς τῆς δημοσιονομικῆς πολιτικῆς τοῦ Κράτους εἶναι νὰ πραγματοποιῆ θαύματα διὰ τὸ ἔθνικόν εἰσόδημα». Καὶ ἐν συνεχείᾳ σαφῶς διατυπώνει τὴν γνώμην αὐτοῦ περὶ τῆς ἰδιαιτέρας σημασίας, τὴν ὁποίαν ἀσκει ἡ πολιτικὴ καὶ ἡ διοικητικὴ ἄποψις διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς δημοσιονομικῆς πολιτικῆς. Διαφαίνεται σαφῶς ἐπίσης ἐκ τῆς ἀσκουμένης κριτικῆς, ὅτι ἡ θεωρία αὕτη προφοδοτεῖ τὴν νεομαρξικὴν θεωρίαν. Ἐν συνεχείᾳ ἀποκρούων τὴν προμνησθεῖσαν θεωρίαν τῆς λειτουργικῆς (συναρτησιακῆς) δημοσίας οἰκονομικῆς ἀναφέρεται καὶ εἰς τὸν καθηγητὴν J. Schumpeter, δεχόμενος ἐν τέλει, ὅτι ἵνα ἡ δημοσιονομικὴ πολιτικὴ ἀποδώσῃ ἀποτέλεσμα πρέπει, ὡς ἡμεῖς δεχόμεθα, νὰ ἐναρμονισθῆ πρὸς τοὺς ὄρους τῆς οἰκονομίας, τῆς πολιτικῆς καταστάσεως καὶ τῆς διοικήσεως. Αἱ ἀπόψεις αὗται ἐνυπάρχουν καὶ εἰς τὴν μελέτην τοῦ Β' τόμου ὑπὸ τὸν τίτλον « Δημοσία Οἰκονομικὴ » (Public Finance) (Τόμος Β' σελ. 307 καὶ ἐπ.), ἣτις ἐγράφη ὑπὸ C. L. Harris, καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Columbia καὶ σχολιάζεται ὑπὸ τῶν καθηγητῶν R. Blough καὶ S. E. Leland. Καὶ ἕτεροι Ἀμερικανοὶ καθηγηταὶ σφοδρῶς ἀποκρούουν τὴν ἐν λόγῳ θεωρίαν ὡς οἱ F. Taylor (εἰς Public Finance, New York (β' ἔκδοσις, σελ. 279) καὶ H. Sommers (εἰς Public Finance and National Income, New York 1948 σελ. 541 καὶ ἐπ.) ὡς καὶ ἕτεροι Ἀμερικανοὶ καθηγηταί, ὡς οἱ Rulm, Colm, Haensel, Groves καὶ ἄλλοι πλὴν τοῦ Lerner ὀρθῶς ἐπικρίνεται ἡ ἐν λόγῳ θεωρία ἰδίως ἐντὸς τῶν Ἑλληνικῶν οἰκονομικῶν συνθηκῶν, διότι ὡς γράφομεν εἰς τὰς Πανεπιστημιακὰς Παραδόσεις ἡμῶν (Στοιχεῖα Δημοσίας Οἰκονομικῆς, σελ. 35 κ.έ.) ἐνυπάρχουν κίνδυνοι εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τῆς θεωρίας τῆς λειτουργικῆς (συναρτησιακῆς) δημοσίας οἰκονομικῆς, δυνάμενοι γὰρ ἐπισύρουν πληθωρικὰς πιέσεις ἐπὶ τῆς οἰκονομίας. Πράγματι κατὰ τὴν ἐν λόγῳ θεωρίαν σκοπὸς τῆς φορολογίας δὲν εἶναι ἡ ἐξεύρεσις τῶν ἀναγκαίων ἐσόδων τοῦ Κράτους πρὸς ἀντιμετώπισιν τῶν διαπανθῶν λειτουργίας αὐτοῦ, σκοπὸς ὅστις ὡς ἐκ τῆς οὐσίας αὐτοῦ εἶναι σαφῆς καὶ εὐχερῶς ἐφικτὸς καὶ οὐσιώδους σημασίας καὶ βασικὴ προϋπόθεσις διὰ τὴν ὑπαρξίν τοῦ Κράτους καὶ τῆς Κοινωνικῆς Οἰκονομίας, ἀλλ' ὀρίζεται κατὰ τὴν ἐν λόγῳ θεωρίαν ὡς ἀποκλειστικὸς σκοπὸς τῆς φορολογίας ἡ ποσοστικὴ ρύθμισις τῆς ἀγοραστικῆς δυνάμεως, τὴν ὁποίαν διαθέτουν οἱ καταναλωταὶ καὶ ὁ διὰ τοῦ

μέσου τούτου προσδιορισμός τοῦ ἐπιπέδου ἀπασχολήσεως. Μᾶλλον συγκεκριμένως ἢ ἐν λόγῳ θεωρία πεισθεύει ὅτι «οὐδέποτε ἡ φορολογία ἀποβλέπει εἰς τὴν πρᾶγματῶσι ἐσόδων διὰ τὸ Κράτος. Σκοπὸς αὐτῆς εἶναι νὰ ἀφήνῃ ὀλιγώτερα χρηματικὰ μέσα εἰς τὰς χεῖρας τοῦ φορολογουμένου» (1) The purpose of the taxation is never to raise money but to leave less in the hands of the taxpayer (1). Ὡς εἶναι ὁμως προφανὲς εἰς Κράτη μὲ ἀνεπάρκειαν διοικητικῆς ὀργανώσεως καὶ ἐν γένει ἀσθενῆ καὶ ἀνεπαρκῆ οἰκονομίαν, ἐνῶ ἡ ἐξεύρεσις τῶν μέσων τῆς ὑπάρξεων των εἶναι ἐπιτακτικὴ καὶ ἀνάγκη οὐσιώδης, ἀντιθέτως ἢ ἄκρια αὕτη φορολογικὴ πολιτικὴ, ἴδως αὐτὸς ἐπιδιωκομένη, ἐνέχει πλείστους κινδύνους χωρὶς ἀκόμη αὐτοτελῶς ἰδίως ἐπιδιωκομένη νὰ ἔχῃ ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἐπιτυχίαν τῶν τασσαμένων ὑπ' αὐτῆς σκοπῶν, ἀλλ' ἀντιθέτως ὁδηγεῖ τελικῶς εἰς τὴν οἰκονομικὴν ἀστάθειαν ὡς ἐκ τῆς τελικῆς ἀπαιτήσεως τῶν σκοπῶν της. Ὡς σφόδρα ἀντίθετος πρὸς τὴν ἐν λόγῳ θεωρίαν ὁ διαπρεπὴς Γερμανὸς καθηγητὴς G. Schmolders (Allgemeine Steuerlehre, ἔκδ. 1951 σελ. 39 καὶ 43) ὀρθῶς πειραταιρεῖ, ὅτι διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τῆς ἐν λόγῳ θεωρίας «τὸ πῶρον τῆς φορολογίας ὑπερδυστάλλεται καὶ σπᾶ», ὑποδεικνύει δὲ ὅτι ἐπιβάλλεται νὰ λάθωμεν ὑπ' ὄψιν τὰς οἰκονομικὰς καὶ ψυχολογικὰς βάσεις καὶ προϋποθέσεις ἐκ τῶν ὁποίων ἐξαρτᾶται ἡ φορολογία. Ἐκρίνομεν σκόπιμον νὰ ἐπιμείνωμεν ἐπὶ τῆς θεωρίας ταύτης καὶ νὰ σχολιάσωμεν εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο τὴν ὑπὸ κρίσιν ἔκδοσιν, συμφωνοῦντες πρὸς τὴν ἄποψιν τοῦ καθηγητοῦ Smithies, διότι ἐνῶ ἡ ἐν λόγῳ θεωρία ἀποτελεῖ ἐν Ἀμερικῇ θεωρητικὴν ἀκρότητα, παρ' ἡμῖν ὅλως ἀβασανίστως ὑπεστηρίχθη ὅτι ἡ λειτουργικὴ δημοσία οἰκονομία — γράφε ὀρθότερον συναρτησιακὴ δημοσία οἰκονομικὴ — ἀποτελεῖ τὸν πυρῆνα τῆς συγχρόνου δημοσιονομικῆς θεωρίας. Προφανῶς ἐγράφη τοῦτο, διότι οὔτε ἐλήφθη ὑπ' ὄψιν τὸ περιεχόμενον αὐτῆς, ἀλλ' οὔτε ὅτι ἡ θεωρία αὕτη δὲν εὐρίσκει ὁπαδούς μεταξὺ τῶν Εὐρωπαϊκῶν ἰδίως δημοσιονόμων καθηγητῶν, καὶ ὅτι ἀποκρούεται αὕτη καὶ ἐν Ἀμερικῇ, ὡς σημειοῦμεν ἀνωτέρω πλὴν τοῦ σοσιαλιστοῦ A. Lerner, καθηγητοῦ εἰς τὸ Roosevelt College ὡς καὶ τινῶν ὁπαδῶν του, τῶν ὁποίων ὁ ἀριθμὸς περιορίζεται. Οἱ κίνδυνοι τῆς ἐν λόγῳ θεωρίας, ἀποκλειούσης τοὺς δημοσιονομικοὺς σκοποὺς τῆς φορολογίας, εἶναι πρόδηλοι, ἂν ληφθῇ ὑπ' ὄψιν, ὅτι αὕτη ὁδηγεῖ εἰς τὴν ἀντίληψιν, ὅτι τὸ Κράτος δύναται νὰ προμηθευθῇ τὰ χρηματικὰ μέσα, τῶν ὁποίων ἔχει ἀνάγκην διὰ τὰς δαπάναις του, πρὸςφεύγον εἰς τὸ πειστήριον τῆς Ἐκδοτικῆς Τραπεζῆς ἢ συναπτον δάνειαι. Ἐπικρίνοντες ὁμως τὰς ἐπικινδύνους ἀνεδαφικότητας τῆς ἐν λόγῳ θεωρίας, διατηροῦμεν βεβαίως τὴν γνώμην, ὅτι ἐφ' ὅσον ἡ φορολογικὴ πολιτικὴ ἀποτελεῖ ἀρμονικὸν στοιχεῖον τῆς ὅλης οἰκονομικῆς πολιτικῆς καὶ λαμβάνει ὑπ' ὄψιν τοὺς ψυχολογικοὺς, τεχνικοὺς, διοικητικοὺς καὶ ἄλλους ὁρους τῆς οἰκονομίας, δύναται νὰ ἀσκήσῃ—οὐχὶ αὐτοτελῶς—ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς δια-

(1) Πρὸβλ. A. P. Lerner, The economics of control, New York 1944 σελ. 307.

μορφώσεως τῆς Κοινωνικῆς Οἰκονομίας καὶ νὰ προωθήσῃ οἰκονομικούς, νομισματικούς, δημογραφικούς σκοπούς, παραιμένει ὅμως βασικὸς σκοπὸς αὐτῆς ἡ ἐξεύρεσις ἐσόδων διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν διαπαντῶν λειτουργίας τοῦ Κράτους, ὅταν ἰδίως ληφθῇ ὑπ' ὄψιν, ὅτι ἐλλείπουν αἱ προϋποθέσεις ἐπιτυχοῦς ἐφαρμογῆς τῆς ὑπὸ κρίσιν θεωρίας.

Ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον παρέχει ἡ συμβολὴ τοῦ καθηγητοῦ Norman S. Buchanan ὑπὸ τὸν τίτλον *International Finance* (τ. Β' σελ. 307), εἰς τὴν ὁποίαν ἀσχολεῖται μὲ τὸ πρόβλημα τῶν διεθνῶν ἐπενδύσεων ἐν συνδυασμῷ μὲ τὴν διεθνή οἰκονομικὴν σταθερότητα. Παρέχονται εἰς αὐτὴν μεταξὺ ἄλλων στοιχεῖα τῆς βοήθειας καὶ τῶν ἐπενδύσεων τῆς Ἀμερικῆς πρὸς ἄλλα Κράτη, ὡς τὴν Ἑλλάδα, διαφαίνεται ἡ στενωτέρα ὀργάνωσις καὶ ἀλληλεγγύη τῆς διεθνούς οἰκονομίας καὶ δύναται τις νὰ προσδιορίσῃ ἐν νέαν δημοσιονομικὸν φαινόμενον, ὅπερ ἔχει σχέσιν μὲ τὸ φαινόμενον τῆς διαικιρατικοποιήσεως τῶν δημοσίων οἰκονομικῶν ομάδος Κρατῶν καὶ τοῦ βαθμοῦ τῆς ἀλληλεξαρτήσεως αὐτῶν.

Μνημονεύομεν ἐπίσης σχετικὴν καὶ πρὸς τὸ ἀνωτέρω θέμα συμβολὴν τοῦ καθηγητοῦ L. A. Metzler ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ θεωρία τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου, μετὰ κριτικὴν τοῦ καθηγητοῦ J. W. Angel καὶ J. Viner, ἔνθα ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν γνωστὴν κλασσικὴν θεωρίαν ὑποστηρίζεται, ὅτι ἡ ἀπασχόλησις, τὸ ἐθνικὸν εἰσόδημα καὶ αἱ αὐξανεμώσεις αὐτοῦ εἰς τὰς ἐθνικὰς οἰκονομίας προσδιορίζουν κυρίως τὰς σχέσεις καὶ τὸν ὄγκον τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου (τ. Α' σελ. 210).

Μνημονεύομεν ἐπίσης τὴν συμβολὴν τοῦ καθηγητοῦ H. H. Villard περὶ τῆς νομισματικῆς θεωρίας (τ. Α' σελ. 314 καὶ ἐπ.). Θίγων ὁ καθηγητὴς Villard τὰς νεωτέρας θεωρίας περὶ χρήματος ἀπομακρύνεται τῆς ποσοτικῆς θεωρίας τοῦ χρήματος. Ἀσχολεῖται ἐπίσης μὲ τὰ νομισματικὰ μέτρα διαρκούντος τοῦ πολέμου. Διαφαίνεται, ὅτι δέχεται, ὅτι ἐμειώθη ἤδη ἡ προσοχὴ τῶν θεωρητικῶν πρὸς τὰ νομισματικὰ φαινόμενα. Ἀκριβέστερον εἶναι ὅμως, ὅτι ἡ σημασία τῶν νομισματικῶν φαινομένων ηὔξηθη καὶ δὴ διὰ τὰς οἰκονομίας, ὅπου ἐξαπλοῦται ὁ πληθωρισμὸς, ἐξετάζονται δὲ τὰ νομισματικὰ φαινόμενα ἐν συσχετίσει πρὸς τὴν πολιτικὴν τοῦ προϋπολογισμοῦ καὶ δὴ τὴν πολιτικὴν τῶν διαπαντῶν καὶ τοῦ οἰκονομικοῦ κύκλου. Οὕτω δυνάμεθα νὰ ἰσχυρισθῶμεν, ὅτι θεωρητικοὶ ἤδη ὀλιγώτερον ἀσχολοῦνται μὲ τὴν ἐπίδρασιν τῆς νομισματικῆς πολιτικῆς ἐπὶ τῶν τιμῶν καὶ περισσώτερον μὲ τὴν ἐπίδρασιν αὐτῆς ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου τῆς ἀπασχολήσεως.

Μνημονεύομεν ἐπίσης τὴν συμβολὴν τοῦ καθηγητοῦ M. Abramovitz ὑπὸ τὸν τίτλον «*Economics of the Growth*» (τόμος Β' σελ. 132 καὶ ἐπ.). Ἡ ἀπόδοσις τοῦ ὅρου δὲν εἶναι πλήρως δυνατὴ. Ἐν Γαλλίᾳ χρησιμοποιεῖται ὁ ὅρος *Theorie de la croissance* (βλέπε εἰς Émile James, *Histoire de la pensée économique au XXe siècle*, Paris 1955 σελ. 577). Παρ' ἡμῶν

έχρησιμοποίηθη υπό του καθηγητοῦ Ζολώτα και ἄλλων δοκίμων οἰκονομολόγων ὁ ὅρος ἀνάπτυξις (growth).

Ἐν τέλει ὑπενθυμίζομεν τὴν εἰς τὸν Β' τόμον τῆς μοναδικῆς διτόμου ὑπὸ κρίσιν ἐργασίας συμβολὴν τοῦ Ἑλλήνου καθηγητοῦ Ἀνδρέου Γ. Παπανδρέου, διδάσκοντος εἰς τὸ Ἀμερικανικὸν Πανεπιστήμιον τῆς Minnesota. Ἰδιαιτέρας σημασίας εἶναι ἡ συμβολὴ τοῦ καθηγητοῦ Παπανδρέου ἐν σχέσει μὲ τὴν διαφαινομένην ἀναγέννησιν τῶν περὶ κέρδους θεωριῶν, διαπραγματευόμενος τὴν συμβολὴν αὐτοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον Some basic problems in the theory of the firm (τ. Β' σελ. 147). Ἐν τέλει ἄς μᾶς ἐπιτραπῆ νὰ σημειώσωμεν ὅτι εὐκταία θὰ ἦτο και ἡ ἐκδοσις παρ' ἡμῖν παρομοίων ἐργασιῶν ἰδιὰ τῆς συνεργασίας περισσοτέρων εἰδικῶν ἐπιστημόνων.